

En el centenari de gener de 1919: Insurrecció Espartaquista i assassinat de Rosa Luxemburg i Karl Liebknecht, per Soledad Bengoechea i María-Cruz Santos

Soledad Bengoechea i María-Cruz Santos, historiadores.

S'anomena "aixecament espartaquista" a la vaga general i a les lluites armades que van tenir lloc a Berlín del 5 al 12 de gener de 1919 i que tenia com a finalitat instaurar un règim similar al de la Rússia comunista. El nom s'ha generalitzat en l'ús, tot i que els espartaquistes sols no la van iniciar. L'aixecament va ser sufocat violentament amb forces militars que van ser creades per la direcció de la socialdemocràcia alemanya, els *cossos francs* (Freikorps) sota el comandament de Gustav Noske, ministre de defensa, autoanomenat *Gos sagnant*.

El gener de 1919, la Lliga Espartaquista, creada el 1916, ja s'havia convertit en el Partit Comunista d'Alemanya (KPD). Com a tal cooperarà amb la revolució alemanya comunista de Berlín, el destí de la qual es va decidir en una setmana decisiva, la del 5 al 12 de gener de 1919. Fidels als seus principis que donaven el paper revolucionari a les masses, els seus màxims dirigents, Rosa Luxemburg i Karl Liebknecht havien advertit que no comptaven amb el suport total de la classe obrera i no tenien garanties de què la revolució arribés a bon port. Rosa, principalment, postulava que la situació alemanya de 1919 no era igual a la de Rússia el 1917, i que amb soldats desmobilitzats no havia forma d'establir una massa de combatents suficient per a enderrocar al govern mitjançant un cop d'estat a la capital del país. Malgrat aquest temor, els dos amics espartaquistes van col·laborar en el seu desenvolupament. .

Tot començà quan la direcció socialdemòcrata va engegar la destitució d'Eichhorn, el cap de la policia de Berlín, membre de l'USPD (Partit Socialdemòcrata Independent d'Alemanya, va ser un efímer partit polític socialdemòcrata de l'Imperi alemany i la República de Weimar) i afí als consells de treballadors i soldats. Aquesta destitució fou una provocació. De seguida, delegats obrers revolucionaris de l'USPD, juntament amb els espartaquistes (ara comunistes) convocaren una manifestació pel 5 de gener. Aquest dia, des de primera hora del matí una multitud va prendre els carrers. Molts dels participants (uns 200.000) anaven armats. Recuperant l'esperit del 9 de novembre, la gent es va començar a organitzar i passar a l'acció: ocuparen les seus de les grans redaccions dels diaris i les principals estacions de trens. Al vespre es va reunir d'urgència una representació de delegats revolucionaris, membres de l'USPD, representants dels soldats i del KPD. Portats per l'eufòria del moment, van constituir un Comitè revolucionari i van decidir "emprendre la lluita contra el govern fins al seu enderrocament". Al mateix temps convocaren una vaga per l'endemà cridant a unir-se a "la lluita pel poder del proletariat revolucionari".

L'endemà, dilluns, la vaga va tenir un seguiment enorme. Tanmateix, el dia finalitzà sense que haguessin passat successos importants. La jornada del dilluns havia representat un fracàs. La desorientació va regnar durant dies.

Si bé l'actuació del KPD havia estat menor, ràpidament el govern va aprofitar per qualificar l'alçament com a espartaquista i va emprendre l'acció necessària per liquidar d'una vegada els revolucionaris que veia com una amenaça potencial. El dijous 9, Friedrich Ebert, dirigent del Partit Socialdemòcrata Alemany (SPD) va donar l'ordre d'acabar amb la revolució. Es van enviar noves tropes, entre elles els Freikorps d'extrema dreta, que van començar a prendre militarment dia rere dia més zones de la ciutat fins a imposar-se el 12 de gener. La contrarevolució no va tenir els miraments que havia tingut la revolució. Es van detenir i maltractar a centenars de mariners afusellant-ne a 12.

Rosa Luxemburg i Karl Liebknecht van romandre a Berlín, sense parar el seu activisme, tot i posar en perill les seves vides. De forma premonitòria Liebknecht escrivia el dia 15: "Visquem encara nosaltres o no, quan s'aconsegueixi, el nostre programa viurà: serà el regne de la humanitat alliberada".

Un dia després, ell i Rosa Luxemburg van ser detinguts pel govern i assassinats. Paul Frölich, l'autor de "Rosa Luxemburg: La seva Vida i el Treball" (1940) ha explicat el que va succeir: "Poc temps després Liebkecht havia estat tret, Rosa Luxemburg va ser portada fora de l'hotel per un primer tinent, Vogel, que l'esperava. A la porta estava Runge, que havia rebut una comanda dels tinentes Vogel i Pflugk-Hartung per colpejar-la contra el terra. Amb dos cops de la culata del seu rifle, Vogel va aixafar-li el crani, i el seu cos, gairebé sense vida, va ser llançat a un cotxe que s'esperava. Després, el cadàver va ser conduït al Tiergarten "

Leo Jogiches va quedar devastat per la notícia i els dies següents els va passar buscant als assassins. Finalment, va ser detingut i el 10 de març de 1919 i va ser executat. Centenars d'altres membres del moviment espartaquista també van ser assassinats sense judici.

Una reflexió final

Després de la matança del proletariat a Berlín, els cossos francs es van poder dirigir cap a altres centres de resistència d'altres regions d'Alemanya. En algunes ciutats aïllades unes de les altres, des de principis de novembre de 1918 s'anaven proclamant repúbliques (el 8 a Baviera, el 10 a Braunschweig i a Dresden, el 10 a Bremen). Les mateixes tropes contrarevolucionàries van marxar sobre Bremen al febrer. Després d'haver provocat un altre bany de sang, van procedir de la mateixa manera en el Ruhr, a Alemanya central al març, i a l'abril 100 000 contrarevolucionaris van marxar sobre Baviera per aixafar la «República de Baviera». Però fins i tot amb aquestes matances molts desocupats es van manifestar als carrers a tot el llarg de l'any 1919 i hi va haver encara gran quantitat de vagues en diferents sectors, lluites contra les quals la burgesia no va vacil·lar a enviar a la tropa. Durant el pronunciament del general Kapp, l'abril de 1920, i durant les revoltes a Alemanya central (1921) i a Hamburg (1922), els obrers es van seguir manifestant, fins a 1923. Però la derrota de la revolta de gener de 1919 a Berlín i les matances que hi va haver en moltes ciutats d'Alemanya durant l'hivern de 1919, van interrompre la fase revolucionària ascendent.

És un lloc comú afirmar que les revolucions de novembre de 1918 i gener de 1919 a Alemanya van fracassar. Però també van tenir èxits: va posar fi a la Primera Guerra Mundial, el major i més sagnant conflicte de la història de la humanitat fins aleshores. També va aconseguir algunes reformes importants que el moviment de la classe obrera no havia assolit en més de mig segle de lluita. Aquestes reformes van incloure: el sufragi universal, la jornada laboral i una legislació per a la negociació col·lectiva.

Per últim, afegir que la revolució va cloure's amb la promulgació de la nova constitució de la República de Weimar que conduiria l'Estat alemany a la configuració d'una república federal, democràtica i parlamentària amb un president escollit per sufragi universal directe. L'onze d'agost de 1919 Ebert va signar la nova constitució alemanya.

Referències

Andreassi, Alejandro (Coord.). () *Crisis y revolución: El movimiento obrero europeo durante la guerra y la revolución rusa (1914-1921)*. Barcelona: El Viejo Topo.

Badia, Gilbert. (1964). *Historia de Alemania Contemporánea*. Buenos Aires,:Futuro, S.R.L. Volum I (1917-1932),

Seweel, Rob. (2010). La Revolución Alemana de 1918–1919. *La Izquierda Socialista*. <https://old.laizquierdasocialista.org/node/1328>

PROGRAMA DE LA LLIGA ESPARTACO

"Els socialistes espanyols ens hem fet un deure de la divulgació de les idees defensades pel Grup alemany Espartaco. Com millor es coneguin els bells propòsits que animen a aquest Grup, més gran serà la repulsió que a les consciències honrades causaran els assassins de Rosa Luxemburg i Karl Liebknecht. Aquest és el text íntegre del programa que va llançar el grup Espartaco:

1. Mesures immediates per assegurar la revolució.

Primera: Desarmament de tota la policia, de tots els oficials, de tots els soldats no proletaris. Desarmament de tots els individus pertanyents a les classes dominants.

Segona: Incautació pels Consells d'obriers i soldats (C.O.S.) de totes les armes i municions, així com de totes les fàbriques d'armes.

Tercera: Armament de tota la població adulta proletària masculina per formar una milícia obrera. Creació d'una Guàrdia Roja de proletaris, com a part activa de la milícia, per protegir la Revolució contra els atemptats i maquinacions contrarevolucionaris.

Quarta: Abolició del dret de comandament dels oficials i suboficials. Abolició de la cega obediència militar, substituint-la per l'espontània disciplina dels soldats. Nomenament dels superiors pels mateixos soldats, amb dret a revocació. Abolició dels tribunals militars.

Cinquena: Allunyament dels oficials i suboficials de tots els Consells de soldats.

Sisena: Substitució per homes de confiança de la C.O.S. dels funcionaris polítics i autoritats de l'antic règim.

Setena: Institució d'un tribunal revolucionari encarregat de jutjar els principals responsables de la guerra, als dos Hohenzollerns, Ludendorff, Hindenburg, Tirpitz i als seus còmplices, i a tots els conspiradors de la contrarevolució.

Vuitena: Confiscació immediata de tots els gèneres alimentaris per assegurar l'alimentació del poble.

2. Mesures polítiques i socials

Primera: Abolició de tots els estats i creació d'una República socialista alemanya unida.

Segona: Abolició de tots els Parlaments i Consells comunals, i assumpció de les seves funcions per part dels Consells d'obriers i soldats, dels seus òrgans i comitès.

Tercera: Elecció de Consells d'obriers a tota Alemanya per tots els obrers adults, d'ambdós sexes, a les ciutats com al camp. Elecció de Consells de soldats pels soldats, excloent als oficials. Dret dels obrers i soldats a revocar en qualsevol moment als seus representants.

Quarta: Eleccions de delegats dels C.O.S. a tot Alemanya per al Consell central dels mateixos, el qual haurà de triar el Comitè Executiu, que serà l'òrgan suprem del poder executiu i legislatiu.

Cinquena: Convocatòria del Consell central, almenys cada tres mesos -procedint cada vegada a nova elecció de delegats-, per exercir la inspecció sobre l'activitat del Comitè Executiu i per establir una viva vigilància entre la massa dels C.O.S. i el seu suprem òrgan governatiu. Dret dels C.O.S. locals a revocar, en tot moment, als seus representants en el Consell central, sempre que aquests no actuïn d'acord amb els desitjos dels seus mandataris. Dret del Comitè Executiu a nomenar i depositar als comissaris del poble, així com a les autoritats i als empleats.

Sisena: Abolició de totes les diverses classes, títols i ordres cavalleresques. Completa igualtat jurídica i social d'ambdós sexes.

Setena: Legislació social radical: escurçament de la jornada de treball per a evitar la desocupació, tenint en compte el debilitament físic dels obrers a causa de la guerra. Durada màxima del treball, sis hores.

Vuitena: Immediata i radical transformació de la legislació sobre alimentació, habitacions, higiene, instrucció, en el sentit i segons l'esperit de la revolució proletària.

3. Postulats econòmics immediats.

Primer:

Confiscació de tots els patrimonis i rendes dinàstiques en benefici de la col·lectivitat.

Segon: Anul·lació dels deutes de l'Estat i altres deutes públics, així com de tots els emprèstits de guerra, a partir de les subscripcions d'una quantia determinada, que haurà de fixar el Consell central dels C.O.S.

Tercer: Expropiació del terreny de totes les grans i mitjanes hisendes agrícoles, sota una direcció central, A tota Alemanya. Les petites propietats agrícoles quedaran en possessió dels seus amos fins a la seva espontània adhesió a les cooperatives socialistes.

Quart: Expropiació per la República de tots els Bancs, mines, ferrocarrils i totes les grans empreses industrials i comercials.

Cinquè: Confiscació de tots els patrimonis, a partir d'una quantia que serà fixada pel Consell central dels C.O.S.

Sisè: Assumpció de tots els mitjans públics de transport per part de la República dels Consells.

Setè: Elecció de Consells en totes les fàbriques, els quals, d'acord amb els Consells d'obriers, de regular els assumptes interns d'aquests establiments, les condicions de treball, vigilat la producció per assumir, finalment, la direcció d'aquesta.

Vuitè: Nomenament d'una Comissió central de vagues, la qual, amb una contínua cooperació dels consellers de les fàbriques, assegurarà als moviments vaguístics que s'iniciïn en una única direcció a tota Alemanya, una orientació socialista i el més eficaç auxili per part del poder polític dels COS-

4. Fins internacionals- Immediata represa de relacions amb els Partits socialistes dels altres països per establir la Revolució socialista sobre bases internacionals i constituir i mantenir la pau per mitjà de l'agermanament internacional i de l'aixecament revolucionari”.